

XIX საუკუნის ქალაქის მოსახლეობის ზრდა

1. შეიქმნა რკინიგზის ქსელი — ფოთი გახდა ცენტრი

XIX ს. მეორე ნახევარში საქართველოში რკინიგზის მშენებლობამ (მათ შორის თბილისი–ფოთის ხაზის გახსნამ) მნიშვნელოვნად შეუწყო ხელი ტრანსპორტის და ვაჭრობის განვითარებას. ფოთი მიიღეს როგორც მთავარი ზღვისპირა სატრანსპორტო ჰაბი — კონტეინერების, საქონლისა და ექსპორტის კერა, რაც გააძლიერა ქვეყნის ეკონომიკური კავშირები საზღვარგარეთ.

2. განვითარდა მრეწველობა — შეიქმნა მანგანუმის და სხვა საწარმოები

მრეწველობის ზრდამ საქართველოში გამოავლინა მაღალმინერალური რესურსების (მაგ., მანგანუმის) მრეწველობა; დააარსდა ნედლეულის გადამამუშავებელი საწარმოები, ლითონ-პროცესინგი და სხვა ქარხნები. ეს პროცესი უწყობდა დასაქმებას, ქალაქების გაჩენას და ეკონომიკის მოდერნიზაციას, თუმცა სხვა მხრივ იწვევდა სოციალურ და ეკოლოგიურ ცვლილებებსაც.

3. 1861 წელს გაუქმდა ბატონ-ყმობა

1861 წელი რუსეთში გლეხობის გაუქმების ოფიციალური წლის ნიშნულია — ცალკეულ რეგიონებში (მათ შორის ქართული მიწების ზოგი ნაწილზე) ეს რეფორმა მოიტანა გლეხების პირადი თავისუფლება და ფორმალურად გავლენა ეკონომიკურ ურთიერთობებზე. რეალურად ბევრ გლეხს დარჩა ეკონომიკური დამოკიდებულება — მიწის, გადასახადებისა და გადანაწილების საკითხებში — რაც განაპირობა შემდგომი სოციალური ცვლილებები.

4. იზრდება წერა-კითხვის მცოდნე ადამიანების რაოდენობა

ბატონყმობის გაუქმების, სკოლის ქსელის გაფართოების და საზოგადოებრივი სამმართველოების აქტივობის შედეგად ყალიბდება უფრო მსხვილი განათლებული მოსახლეობა. გაიხსნა დაწყებითი სკოლები, სამკითხველო ორგანიზაციები და ბიბლიოთეკები; ეს ზრდის მოქალაქეების გვაქვს ცნობიერებას, ინფორმირებულობას და ეროვნული კულტურის შენარჩუნებას.

5. თერგდალეულების თაოსნობით იწყება ეროვნული მოძრაობა

(თარგმნულად — თერგდალეულების თაობის ინიციატივებით) — ქართული ინტელიგენცია, განსაკუთრებით ახალგაზრდული ჯგუფი, რომელმაც მიიღო განათლება იმპერიის განათლების ორგანოებში, წამოიწყო ეროვნულ-განმანათლებლებელი საქმიანობა: გაზეთები, სასწავლო ინიციატივები და კულტურული ქსელები. მათი მოქმედება შეამკვიდრა ქართული ენის და კულტურის მნიშვნელობა საზოგადოებაში და გაუწყო საფუძველი გაძლიერებულ ეროვნულ მოძრაობას.